

## A FELNŐTTKÉPZÉS ÉS HELYZETE SZÉKELYUDVARHELYEN

### A felnőttoktatás szükségessége és feltételei (nemzetközi fejlődési irányvonalak áttekintése)

A felnőttek oktatása olyan társadalmi szükségszerűség, amelyek hiányában, a társadalmi életben való aktív részvétel, a munkahely megszerzése vagy ennek megtartása szinte lehetetlenné válik. Míg az elmúlt időkben lehetséges volt az, hogy az alapképzés folyamatában elsajátított, majd a szakmai gyakorlat idején bővített ismeretek és készségek az egyén munkabírájának ideje alatt mindvégig aktuálisak voltak és lehetővé tették, hogy hatékonyan dolgozzon, addig ma már szinte elképzelhetetlen mindez, elsősorban a felgyorsult társadalmi, gazdasági és információs fejlődésnek köszönhetően. Jelképesen úgy is fogalmazhatunk, hogy az a felismerés hívja életre, hogy a társadalom, amelyben élünk már nem nevezhető a tudás társadalmának, hanem sokkal inkább *tanuló társadalomnak*, melynek már az elnevezése is jelzi, hogy tagjainak állandó fejlesztési és fejlődési folyamatban kell részt venniük. Így alakul át tehát a korábbi *dolgozó társadalom információs*, és napjainkra *edukatív társadalommá*.

Bár a régi szólások (mint pl. „A jó pap is holtig tanul.”) jelzik azt, hogy az egész életen át tartó tanulás gondolata nem új keletű, észre kell venni, hogy míg még egy fél évszázaddal ezelőtt is elég volt az önnevelés kérdéskörével foglalkozni, ma már ezt ki kell terjeszteni és szükséges a felnőttoktatásról, képzésről beszélnünk, melynek kétségkívül az önnevelés képezi az alapját. Ez viszont önmagában nem bizonyul elégségesnek, hanem sokkal szervezettebb, komplexebb formát kell öltenie. Úgy tűnik tehát, hogy az Iván Illich iskola nélküli társadalom gondolata ma már nem csak a tanköteles korra, hanem a felnőttek viszonylatában sem állja meg a helyét.

Napjainkban, amikor a technikai fejlődés, a piacgazdasági átalakulással járó nagy arányú munkaerő átrendeződés és a munkanélküliség szinte tömeges megjelenése, a menedzserképzés szükségletei, a politikai élet pluralizálódása, az iskolarendszer reformja, a domináló értékrendszer átalakulása radikális változásokat indítottak el a felnőttképzés szinte minden terüle-

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból  
tén, ennek megfelelően értékelődött fel és szerveződött át a képzés/átképzés/továbbképzés és módosult az iskolarendszerű és iskolarendszeren kívüli felnőttoktatás viszonya (Zrinszky 1996).

A felnőttképzés fontossága ma már nem szorul magyarázatra, hangsúlyozza Zrinszky (1996), mégis érdemesnek tartjuk megvizsgálni, hogy a felnőttoktatás mely vetületei tekintetében kerül előtérbe, illetve hangsúlyozódik szükségessége annak érdekében, hogy meg lehessen érteni azokat a fejlődési és fejlesztési tendenciákat, amelyek az oktatás/képzés/tanulás e részterületére vonatkoznak, és nemzetközi szinten megnyilvánulnak.

A folyamatos képzési formának szakmai továbbképzésként való megnyilvánulása elsősorban *gazdasági jellegű* igényt elégít ki, a vállalatok számára biztosít egyre több szakértelemmel rendelkező munkaerőt, növeli versenyképességüket; ugyanakkor egyéni hozadékként biztosíthatja az előbbre jutás lehetőségét.

Amennyiben mélyebben vizsgáljuk az egyéni előnyeit a felnőttképzésben való részvételnek, akkor megfogalmazható, hogy ahhoz, hogy *aktív polgárok* lehessünk, hogy megtaláljuk a munka és tanulás egyensúlyát, hogy életünket a társadalmi változásoknak megfelelően átszervezhessük, szükséges az új iránti állandó nyitottság, a fejlődés és önfejlesztés igénye.

A felnőttoktatás szükségességének vonatkozásában kiemelt helyet foglal el az *esélyegyenlőség* biztosításának gondolata.

A demokrácia feltétlenül megköveteli, hogy az esélyegyenlőség biztosítása mint alapelv kapjon helyet a rugalmas iskolarendszerekben. Ez nem csupán a szakmai továbbképzést foglalja magában, hanem pl. a hátrányos helyzetűek későbbi iskoláztatási lehetőségeinek megteremtésére (pl. cigányoktatás), vagy a regionális fejlesztés és felzárkóztatás módozatainak megjelölésére is vonatkozik, amelyben a felnőttoktatási eszközöket is igénybe kell venni, hogy az egyenlőtlenségek mérséklődjenek (Pethő 2000).

Leszögezhető tehát, hogy a térbeli mobilitás megnövekedése, a folyamatos társadalmi fejlődés nem teszi lehetővé, hogy korlátozott idő alatt fel lehessen készülni a különböző életpályákra, így szakítani kell azokkal a korábbi életformákkal, amelyekben a rutin uralkodott, azaz bizonyos feladatot vagy feladatcsoportot hosszú időn keresztül változtatások, fejlesztések nélkül lehetett végezni.

Ebben a vonatkozásban emeli ki Bardócz András (2000), hogy a „lifelong learning” nem második esély, nem szakképzés, nem továbbtanulás, hanem az egyre agresszívebb környezetben a túlélést biztosító létforma, mellyel mintegy megerősíti ennek elengedhetetlen voltát.

Manapság az egész életen át tartó tanulás az EU-politika egyik központi elvévé is vált, és egyben, több EU-bizottsági dokumentumban is megfogal-

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból

mazódik az az ajánlás, hogy a magas képzettséget nyújtó oktatást sokkal szélesebb körben hozzáférhetővé kell tenni, illetve a tudás és készségek felfrissítését és továbbfejlesztését szolgáló lehetőségeket szintén fejleszteni kell. A probléma jelentőségét hangsúlyozza az a tény is, hogy a jövőben megvalósítandó „a tudás Európájáról” szóló Bizottsági Közlemény a 2000-2006 közötti periódusra az uniós oktatási és képzési programokat az egész életen át tartó tanulás (és a felnőttoktatás – mint ennek szerves része) céljának szenteli. Az egész életen át tartó oktatás fogalma a nemzeti és nemzetközi politikák szerves részévé vált. Hogy ezeknek háttérében milyen jelenségek húzódnak meg, hogy milyen különbségek vannak az elméletileg bevezetett fogalmak és a gyakorlat, az ígéreték és az eredmények között, ezekre a kérdésekre próbált választ adni az Eurydice-felmérés az EU tagállamok oktatási rendszerének vonatkozásában, és amelyből, a tanulmány szempontjából néhány érdekes és hasznos adatot veszünk át (Budai Ágnes 2000 nyomán):

A tagországok számára az egész életen át tartó tanulás fogalma az alábbi elemekből áll össze:

– Az ember az életút minden szakaszában tanul.

–Az iskolarendszerű oktatáson – képzésen belüli és azon kívüli tanulás részben a közszféra és a magánszféra együttműködése révén valósul meg (különösen a felnőttképzés esetében).

–Nagy figyelmet kell fordítani az alapoktatás révén megvalósuló biztos alapozásra, arra hogy felébredjenek a vágyat és a motivációt a tanulás iránt.

Minden tagországban elsőrendű prioritás a foglalkoztathatóság javítása, az oktatás és képzés, valamint a munka világa közötti kapcsolat növelése.

Ahhoz, hogy a felnőttoktatás megvalósítható legyen, fontos, hogy az oktatás különböző formáit és szakaszait ne tekintsük egymástól függetleneknek, illetve ne teremtsünk konkurenciát közöttük fontosságukat tekintve, hiszen a modern oktatás helyszínei, időpontjai és formái kiegészítik egymást. A felnőttoktatás megvalósításának előfeltételeit képezi a hatékony oktatási rendszer, tehát a fejlesztés nem szorítkozhat csupán a felnőttoktatásra. Az erre vonatkozó fejlesztési irányvonalak azonban az alábbiakban foglalhatjuk össze:

1. *A felsőoktatásnak az igényekhez történő alakítása, modernizációja:*

–a szolgáltatások diverzifikációja a munka világa és a társadalom felől érkező igényeknek megfelelően. A tagországok a programok megszervezését illetően az esti képzést, részidős képzéseket, távoktatási formákat az új információs és kommunikációs technológiák nagy arányú felhasználásával kívánják fejleszteni; olyan képzési programokat részesítenek előnyben, amelyekben a tanulmányok és a munkavégzés együtt van jelen.

- a résztvevők számának növelése;
- a részvétel lehetőségének kiterjesztése olyan társadalmi csoportokra, amelyek korábban alul reprezentáltak voltak – II. esély programok;
- a kudarc és a lemorzsolódás elleni küzdelem.

2.A  *felnőttek ösztönzése a részvételre* – a részvétel lehetőségének biztosítása; a kimondottan felnőttek képzésére alkalmas módszer használata (Dánia, Portugália); maximális rugalmasság biztosítása a különböző órárendek kialakításában (Dánia, Németország, Ausztria, Svédország, Írország); a pénzügyi segítség különböző típusainak biztosítása (Dánia, Svédország); tanulmányi szabadság biztosítása (Dánia, Németország); felnőttképzési programokba való belépés előfeltételek nélkül, államilag finanszírozott szakképzési programok létrehozásával (Hollandia); minden szintű végzettség és képesítés megszerzését lehetővé téve a felnőttek számára (Spanyolország); a távoktatásban rejlő lehetőség kiaknázása (Portugália, Svédország); az egész rendszer reformjával a felnőttek számára szervezett programokban való részvétel ösztönzésével, a rendelkezésre álló összes forrás és az intézmények mozgósításával (Olaszország, Portugália).

3.A  *felnőttoktatási szolgáltatás javítása és szélesítése* az új technológiák alkalmazása révén.

4.A  *középfokú oktatás és a felnőttképzés közötti átjárhatóság megteremtése* a két szektorban folyó képzések hasonló elvek szerinti megszervezése révén; az alapképzés és továbbképzés közötti összhang javítása.

5.A  *munkaadók és a munkavállalói érdekképviseletek közötti együttműködés kialakítása* a munkahelyi képzések érdekében.

6.  *A tanácsadási és információs szolgáltatások fejlesztése.*

Az ideális az lenne, ha e fejlesztési, illetve fejlődési irányvonalak minél nagyobb arányban és rövid idő alatt érvényesülnének az oktatási rendszer minden szintjén, annak érdekében, hogy egy hatékony felnőttképzést készítsenek elő, illetve tegyék lehetővé megvalósulásukat.

Amennyiben nemzetközi szinten az EU tagállamokban ezek a trendek érvényesülnek, a következő alfejezetben azt kívánjuk bemutatni, hogy milyen lehetőségek, feltételek adóttak Romániában, milyen igények jelentkeznek, illetve milyen gyakorlatban is megnyilvánuló felnőttképzési lehetőségek adóttak Székelyudvarhelyen és térségében.

## Felnőttképzési igények és lehetőségek – a felnőttképzés helyzete Székelyudvarhelyen

Az, hogy a felnőttképzés iránti igény jelentős Székelyudvarhelyen és általában az udvarhelyszéki régióban, nem kétséges, hiszen a munkanélküliek száma – ami nem mondható magasnak az országos átlaghoz viszonyítva – méreteiben már szükségessé teszi azt, hogy a felnőttoktatás e térségben is kimozduljon a rendszerváltás előtti periférikus helyzetéből.

Ma már nem fér kétség továbbá ahhoz sem, hogy a munkavállalók és leendő munkavállalók számára is, a krízishelyzetek megelőzésének legjobb módja szintén az oktatás. Annál is inkább, mivel egyre gyakrabban figyelhetjük meg, hogy a csupán alapképzéssel rendelkezők előtt bezárulnak, vagy legalábbis szűkülnek az elhelyezkedési lehetőségek, és az olyan „egyszerűbb” szakmák gyakorlásához is – amelyeket, úgy tűnhet, hogy szakképesítés nélkül is lehet gyakorolni – ma már mindenképpen ilyen irányú képesítés szükséges.

A székelyudvarhelyi régióban (ami egyébként az egész országra jellemző) a gyakorlatban meghonosodott szakképesítés-megszerzési lehetőség a szakiskolák nyújtotta képzés volt, ami viszont főleg azért nem bizonyult hatékonynak a rendszerváltás után, mivel egyáltalán nem követte a gazdasági élet, a munkaerő-igények változásait. Bár a nagy gyárakat sorra kezdték bezárni, ezek az iskolák folyamatosan a nagyüzemek számára képeztek szakembereket. Egyértelmű hogy az irántuk való kereslet hamar csökkent, de helyét nem vette át egyértelműen olyan szakok beindítása, amely iránt az igény valós volt. Nyilván ennek is megvannak a maga objektív okai.

Napjainkban már egyre inkább előtérbe kerülnek a munka világához valóságosan is kapcsolódó képzések, amelyek többé-kevésbé igazodtak a kialakuló piaci viszonyokhoz.

### *Felnőttképzést nyújtó intézmények Székelyudvarhelyen*

Székelyudvarhelyen és az udvarhelyszéki kistérségben a felnőttoktatást nyújtó intézmények sorából a választék, minőség, törvényesség szempontjából is kiemelkedik a *Spiru Haret Képzési és Átképzési Központ*, amely az országban hasonlóan működő 12 központ egyike, és mint ilyen, a székelyföldi régió igényeit hivatott ellátni (pontosabban Hargita, Kovászna és Maros megyéket). Egy olyan felnőttképzési és átképzési központról van szó, amely egyidőben elismert a képzés minőségének szempontjából az Oktatási Minisztérium valamint az Országos Munkakamara által. Ez azért előnyös és nagyon fontos, mivel olyan okleveleket bocsáthatnak ki, melyen mindkét szerv bélyegzője jelzi, hogy biztos, elismert, munkakönyvbe is beíratható

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból  
képesítésről van szó. A jelenlegi jogi keretek között ez előfeltétele annak, hogy az egyén szakképesített minőségben dolgozhasson egy adott területen.

A *Spiru Haret* szakképzési központ által meghirdetett szakképzési programok állandóan változnak, egyrészt az igényeknek megfelelő szakmákra való felkészülési lehetőséget hirdetve meg, de egy szakmán belül is állandó tartalmi megújulás igénye van jelen.

Általában a tanfolyamok három és tizenkét hónap közötti terjedelműek, a szakma komplexitásának megfelelően. Jellemző, hogy egyidőben nyolc különböző szakmára felkészítő tanfolyam zajlik, az éves átlag pedig 20-25 tanfolyam. Az, hogy ez milyen szakterületekre vonatkozik, attól függ, hogy milyen tanfolyamokra van igény, illetve, hogy az egyes tanfolyamokra hányan jelentkeznék. Az alapelv viszont, hogy egyetlen jelentkezőt sem utasítanak el, legfeljebb egy későbbi időpontra halasztják a felvételét, ugyanis látható, hogy e tanfolyamok időben nem kiterjedtek, ezért ez könnyen megvalósítható. Mégis, ha van rá mód, akkor inkább ugyanazon szakmai csoportból kettőt indítanak, hogy a szakképesítésre várók mielőbb oklevelet szerezhessenek. Egy biztos munkahellyel rendelkező egyén számára három vagy hat hónap rövid időnek tűnhet, de egy munkanélkülinek, akinek az alkalmazása ettől függ, ez nagyon hosszú várakozási idő lehet.

Az, hogy a meghirdetés időpontjától kezdődően mikor kezdődnek el a szakmai felkészítők, nagyon flexibilis és általában attól függ, hogy milyen rövid időn belül gyűl össze elég személy (min. 10), hogy elindíthassák.

Olyan szakmákra való felkészítés folyik ebben a formában mint: varró, pincér, szakács, asztalos, autószerelő, kőműves, pék, cukrász, számítógépező, elárúsító, stb., hosszabb időtartamúak pedig: könyvelő, titkárképzés, kozmetika, fodrászat, vámuőgynök, turisztika és idegenvezetés, stb.

Az intézménynek 28 szakmára vonatkozóan van minisztérium által jóváhagyott kidolgozott oktatási programja, és ezek gyakorlására oktatókkal is rendelkezik. Amennyiben olyan szakmákra való felkészítés igénye jelenik meg, amelyre nem rendelkezik oktatókkal, vendégoktatókat hívnak meg, illetve más központoktól kapnak képzési programokat. Ezek elkészítésében az oktatóknak fontos szerepe van, de nagyon sok programot Magyarországról hoznak, és ezeket adaptálják, illetve próbálják meg akkreditálni az Oktatási Minisztériummal.

A képzés teljesen költségtérítéses, az intézmény önköltségesen működik, és talán az a legnagyobb ellentmondás a működésében, hogy a tantárgyi programok szintjén, valamint az oktatók alkalmazhatóságában az Oktatási Minisztérium fennhatósága alatt áll, az indítható szakok az Országos Munkakamara ellenőrzése alatt, de amúgy, anyagilag önköltséges, illetve az önkormányzatokhoz tartozó. Sajnos, ez az a jogi keret, amelybe illeszkedni kell, és bár nagyon sok nehézség merül fel, az igények kielégítése érdeké-

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból  
ben mindenképpen működtetni kell ezeket a központokat, úgy, hogy a nyújtott képzésben a jó minőséget is biztosítsa.

Az intézmény vezetősége próbálja kizárni az olyan helyzeteket, amikor a jelentkező a tandíj ellenében egyszerűen oklevelet szeretne vásárolni, ugyanis a kockázat túl nagy, hogy amennyiben a munkájában valamilyen probléma merül fel, ez a központ hitelét csökkenti. Így meghatározott arányban részt kell venni az elméleti felkészítésben is, a szakmai gyakorlaton való részvétel pedig kötelező jellegű. Az intézmény sok gyakorló műhellyel rendelkezik, de egyre inkább az a gyakorlat, hogy már működő cégeknél helyezkednek el a gyakorlat ideje alatt, ezzel egy időben a majdani alkalmazás lehetőségét is keresve.

A képzési programokra felső korhatár nélkül lehet jelentkezni, egyes szakképesítésekhez min. nyolc, míg másokhoz tizenkét osztályos oklevél is szükséges a beiratkozáshoz; csak 17 éven felüliek jelentkezhetnek.

Nem szoltunk arról, hogy hogyan döntenek el, hogy milyen szakokat indítanak, bár talán ez az egyik leglényegesebb lépés a túlélés, a működés szempontjából.

Azon szakmák kiválasztását, amelyekre a képzési programokat beindítják, minden esetben piackutatás előzi meg, melyben megpróbálják felmérni, hogy a környéken a három megnevezett megyében/régióban mely szakmák iránt jelenik meg igény, illetve érdeklődés. Bár ebben segítséget nyújtanak a Megyei Munkakamarák, sajnos magát a piackutatást, a szakmai igények feltérképezését is magának az intézménynek kell végeznie, ami azért is nehézkes, mert sem anyagi, sem humán erőforrása nincs ennek megvalósítására. Bár érdeke, hogy ez minél pontosabban megvalósuljon, és próbálnak is bekapcsolódni a különböző nemzetközi programokba – mint pl. *Leonardo*, *Socrates*, *Phare* – a képzés előfeltételét képező, a jelentkezők számát meghatározó igényfelmérésnek pontosabban, korszerűbben, és más szervek bevonásával kellene megvalósulnia, hiszen ilyen irányú információk szerzése nem csupán a képző és az átképző intézmények számára lényegesek.

Az igényfelmérés sokszor azért is bizonyul nehézkesnek, mert nem egy esetben a piacot meg kell előzni 1-2 évvel, annak érdekében, hogy amíg a „vevők” megjelennek a képzési programban, már ki legyenek dolgozva az oktatócsomagok, akkreditálni kell az Oktatási Minisztériummal a tantárgyi programokat, és nem utolsó sorban majdan elhelyezkedésre lehetőséget nyújtó szakmára felkészítést nyújtani.

Az intézmény (és nyilván e felnőttoktatási formában részt vevők számára is) nagyon lényeges, hogy a végzősöknek legalább 80%-a tudjon elhelyezkedni, hiszen ellenkező esetben éppen a rendeltetésének nem tesz ele-

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból  
get, mégpedig, hogy „leküzdje”, illetve, hogy megelőzze a munkanélküliséget.

Az igényfelmérés leggyakoribb módja, hogy hirdetések tesznek fel ebben a három megyében, elsősorban a médiában, különböző jól működő cégeket keresnek fel, érdeklődnek más régiók és országok felnőttképzési programjairól, azzal a céllal, hogy felmérjék, hogy hazai vonatkozásban ezekre milyen igények merülnének fel.

Égészében a jellemzett képzési és átképzési központról elmondható, hogy a régióban kulcsszerepet tölt be a felnőttképzés területén, és hatékonyságát jelzi az is, hogy egyre több jelentkezővel rendelkezik, nagy az érdeklődés az egyre bővülő kínálat, a megújult szakmai programjai iránt, melyek ugyanakkor életben maradásának előfeltételei. Fejlődő jellegét és ez irányú tendenciáit jelzik azok a külföldi kapcsolatkeresések (amelyekről a későbbiekben még szólunk), amelyek segíthetik a fejlődésben úgy tartalmilag, mint az igények felmérési lehetőségeinek szempontjából is.

Ezen a központon kívül létezik a városban még néhány alapítványi, illetve magánkezdeményezés, melyeknek célja szintén a felnőttek számára olyan képzési lehetőségek nyújtása, melyek elősegíthetik társadalmi integrációjukat, ezen belül pedig szakmai érvényesülésüket. Azért is gondoljuk érdemesnek ezt a kérdést megvitatni, illetve feltérképezni hogy a felnőttoktatás milyen lehetőségei adottak Székelyudvarhelyen, ugyanis köztudott hogy a helységet gyakran „iskolavárosnak” is nevezik, éppen a lakosság számának megfelelő magas számú iskolája végett. Kérdés hogy ez a jelző csupán a közoktatás szintjén érvényes, vagy pedig kiterjeszhető a felnőttoktatásra is.

Kétségtelen, hogy ezen a területen a már elemzett központ tölti be a leglényegesebb szerepet, annál is inkább, mivel a többi hasonló jellegű intézmény egyrészt nem nyújt ilyen széles skálájú felkészülési lehetőséget, ugyanakkor nem is rendelkeznek az Oktatási Minisztérium engedélyeivel, hanem csupán a Munkakamarával van kapcsolatuk. Úgy tűnik, hogy amennyiben képzési programjaikat februárig nem fogadtatják el az Oktatási Minisztériummal, nem is tekinthetőek hivatalosnak az általuk kibocsátott oklevelek. Amint látni fogjuk, másrészt ezek az intézmények csupán amolyan szakma-kiegészítő „mankókat” nyújtanak, mint számítógép-kezelés, nyelvtanfolyamok, amelyek vitathatatlanul fontosak és a felnőttoktatás részét képezik, de megítélésünk szerint sokkal inkább, a tovább-, mint a képzés vagy átképzés részét képezik, csupán néhány helyen jelenik meg az, hogy egy tényleges szakmára készítsen fel.

Bár az intézményeket nem kívánjuk rangsorolni, úgy tűnik, hogy a leglényegesebb soron következő intézmény a *Novorg Alapítvány*, amelynek három fő tevékenységi területe van:



– *számítástechnikai képzések* (felhasználói szinten); megjelennek az alaptanfolyamok, amelyek iránt a legnagyobb az érdeklődés, haladó tanfolyamok valamint a számítógépes könyvelés (de ez elsősorban azok számára elérhető, akik már jártasak ezen a szakterületen).

– *idegen nyelvek* – legnagyobb az érdeklődés az *angol* nyelv iránt, melynek oktatása több szinten és csoportban zajlik, folyamatosan; a *német* nyelv időszakos jelleggel jelenik meg, amikor elégséges számú érdeklődő összegyűl.

– *egyebek* – címszó alatt főleg gazdasági jellegű képzettséget nyújtó tanfolyamok jelennek meg, mint pl.: menedzsment-, marketingképzés, folyamatosan könyvelés oktatása, stb.

Az alapítványnak sajátos működési területe a bukaresti *Codecs-el* együttműködve a menedzserképzés, mely az angliai *Open University Business School* segítségével és közreműködésével jött létre. A kezdeti lelkesedés után az érdeklődés e területek iránt valószínűleg a hosszú képzési időtartam és a nagyon magas árak miatt nagyon lecsökkent.

Mindezekon kívül még megemlíthető a *Tetra P&P* cég, amely csak számítógépes és segédprogramozói, valamint multimédiás idegen nyelvtanfolyamokat működtet.

Ugyanezeket a területeket megjelenítve működik a *Humán Reform Alapítvány* is, de ezek mellett próbálkoznak más szakmai irányokkal is, mint pl. szakács, villanyszerelő, stb.

Talán még ide sorolható a távoktatási formában működtetett tanító és óvóképzés is, amely a *Benedek Elek Tanítóképző Főiskolán* indult, de hatékonyságáról nem sokat tudhatunk, hiszen e tanév kezdetén indultak az első évfolyamok.

Látható tehát, hogy felnőttképzésre kínálat van, hanem ami a leginkább hiányolható, az a jellemzett intézmények közötti megfelelő kommunikáció és kooperáció hiánya. Nemhogy a formális kapcsolat lehetőségei nem adóttak, de az informális kapcsolat szintjén is többnyire csak a versengés és az érdeklődők „egymás elől való elhalászása” a jellemző.

#### *A felnőttoktatás fejlődési tendenciái Székelyudvarhelyen*

Az, hogy a közeljövőben milyen irányban mozdulhat, illetve kellene elmozdulnia a felnőttoktatásnak ebben a térségben, jól összegzik azok a dokumentumok, amelyek a békéscsabai *Munkaerő-fejlesztő és Képző Központ* és a székelyudvarhelyi felnőttképzési intézmények, elsősorban a *Spiru Haret* és a *Novorg* egyeztetései, együttműködési lehetőségei és fejlesztési irányvonalai vonatkozásában születtek. Ennek megfelelően ki kell dolgozni, és hatékonyan implementálni egy olyan munkaerőpiaccal adekvát szakképzés regionális operatív programját, amely már a békéscsabai térségben,

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból bizonyította hatékonyságát, és a hazai jogi és gazdasági feltételekhez alkalmazkodva adaptálható lenne.

Ennek alapvető lépései a következők:

I. *Összehangolt regionális munkaerő-piaci információs rendszer*

- munkaerőforrás adatbázis létrehozása;
- munkaadói munkaerő-piaci adatbázis létrehozása;
- fejlesztési munkaerő-piaci adatbázis létrehozása;
- komplex keresleti prognózis készítése.

II. *Összehangolt regionális szakképzés*

- az iskolarendszerű szakképzés adatbázisának létrehozása;
- az iskolai rendszerű szakképzés fejlesztése;
- az intézményközi kooperáció fejlesztése;
- az iskolarendszeren kívüli szakképzés adatbázisának létrehozása;
- az iskolarendszeren kívüli szakképzést és kiegészítő szolgáltatásokat nyújtó intézményrendszer fejlesztése;
- a foglalkoztatást elősegítő képzési programok rendszerének kialakítása, támogatása;
- az iskolarendszeren kívüli szakképzés hatékonyságának és minőség biztosítási rendszerének fejlesztése;
- képzési kibocsátási adatbázis kibocsátása.

III. *A munkaerő-piaci kereslet és kínálat regionális összehangolása*

- regionális munkaerő-piaci konferenciák szervezése;
- a Regionális Szakképzési Tanács létrehozása;
- szakképzésből kikerült tanulók/hallgatók munkahelyi megfelelésének nyomon követése.

Egy olyan új koncepció hatását érezhetjük ebben a fejlesztési programban, melynek kulcsszava a *regionális fejlesztés*, amely az EU szintjén is egyre inkább előtérbe kerül. Ez érezteti a hatását az RMDSZ választási programjában megjelenő régiófejlesztési politikában, melynek szerves részének kell lennie a felnőttoktatásnak, azaz a humán erőforrások megfelelő felhasználása és ennek érdekében történő képzése, a munkanélküliség minimálissá csökkentése. Egy országrész, egy régió gondjaira a humán erőforrásokkal való megfelelő gazdálkodás egy nagyon hatékony eszköz lehet. A régió fejlesztésnek egyik fontos eleme a koncentrált humán erőforrás-fejlesztési eszközrendszer és stratégia, amelynek meghatározó elemének kell lennie a felnőttoktatásnak (Pethő 2000).

A fent bemutatott program egy olyan stratégia lehet, amely éppen ezt a fontos humán erőforrás fejlesztési szerepet a székelyföldi régióban be tudná tölteni, és amelynek következtében a *Spiru Haret Oktatási Központ* ténylegesen átalakulhatna Székelyföldi Regionális Szakképzési Központtá.

A regionális gazdaságfejlesztéssel összehangolt szakképzési rendszer új, európai paradigmájának megvalósítására keretet nyújtó feltételeket és lehetőségeket az alábbiakban foglalhatjuk össze (Molnár-Kibédi 2000):

I. *Regionális munkaerő – piaci információs rendszer*

–A térségben működő gazdasági szervezetekből két helyen található adatbázis. A *Kereskedelmi és Iparkamara* széleskörű felmérések eredményei alapján rendelkezik adatokkal. A *Hargita Megyei Munkaügyi és Társadalombiztosítási Központban* a munkanélküliekről található nyilvántartás.

A két adatbázis egyesítésével viszonylag teljes körű és a különböző fejlesztési programok részére használható adatok jönnek létre.

–A gazdasági szervezetek képzési igényeik egy részét a *Munkaügyi és Társadalombiztosítási Központnak* jelzik és abban az esetben, ha kéri annak megszervezését és anyagi támogatását is. A gazdálkodó szervezetek, ha konkrét képzési igényük merül fel, akkor közvetlenül valamely képző intézménnyel veszik fel a kapcsolatot.

–A munkaerő-forrásról a *Székelyudvarhelyi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodánál* vannak adatok.

II. *Regionális szakképzési rendszer*

–Kistérségi szinten a *Székelyudvarhelyi Ifjúsági Információs és Tanácsadói Iroda* teljes körű adatbázissal rendelkezik a szakképző intézményekről és részben azok képzési lehetőségeiről is. A *Székelyudvarhelyi Városi Önkormányzat* a közelmúltban elkészítette városfejlesztési tervét és oktatási stratégiáját is. Mindkettő alkalmas arra, hogy a későbbiekben adatokat szolgáltatson egy átfogó adatbázis számára. Az iskolák hároméves fejlesztési tervet készítenek, amely jelenleg elsősorban saját használatukra szolgál, de szintén alapja lehet egy később kialakítandó adatbázisnak.

- A szakképző intézmények kapcsolatrendszerét jelenleg leginkább a párhuzamosság jellemzi. Az egyik ellentmondás abból fakad, hogy az iskolák fenntartója a városi önkormányzat, míg a felettes szervük a *Megyei Tanfelügyelőség*. Ennél is nagyobb gondot jelent, hogy kevés kivételtől eltekintve a szakképző intézmények a saját tárgyi és személyi feltételükből kiindulva indítják a képzéseket, és ennek következtében sokszor munkanélkülieket „gyártanak”.

A jövőt a *Spiru Haret Szakiskola és Átképző Központ* jelenti a térségben, amely az állami támogatás teljes hiánya következtében rá van kényszerülve arra, hogy kizárólag valós, piacképes képzéseket szervezzon. Ennek alapja a szülők, tanulók, az iskola és a munkahelyek kölcsönös érdeke és a folyamatos, szoros kapcsolat közöttük.

–A távoktatás lassan terjed a térségben, elsősorban a tárgyi feltételek hiánya miatt. Jelenleg elsősorban olyan területeken alkalmazzák, mint pl.

A kulturális térségek szerepe a regionális fejlesztésben. Válogatás a II. Székelyföld Konferencia előadásaiból  
menedzser-képzés, de fejlesztés alatt áll a *Benedek Elek Tanítóképző Főiskolán* is.

–A képzés hatékonyságát vizsgáló módszerek alapja lehet a *Megyei Munkaügyi és Társadalombiztosítási Központban* meghonosodott gyakorlat, amely során az általuk szervezett és finanszírozott képzések résztvevőit fél éven keresztül havonta figyelemmel kísérik.

### III. A munkaerő – piaci kereslet és kínálat összehangolása

–A szakképző intézmények közötti kapcsolatok a későbbiekben a közös érdekek alapján továbbfejleszthetők.

–A képző intézmények és a gazdálkodó szervezetek közötti kapcsolatok egyik lehetséges módja az úgynevezett *duál oktatás*, amely során az elméleti ismereteket az iskolában, míg a szakmai alapokat a munkahelyen kapják meg a résztvevők.

–A megyei tanfelügyelőség által szervezett fórumok alkalmassá tehetők a szakképzési intézmények szorosabb kapcsolatának kialakítására.

–Pályaorientációs, pályaválasztási szolgáltatásokat több szervezet is nyújt. A *Megyei Munkaügyi és Társadalombiztosítási Központ* a közelmúltban vezette be ezt a szolgáltatást, és elsősorban munkanélküliek számára. Az információs iroda főként a hozzá forduló fiatalokat segíti a pályaválasztásban. A *Spiru Haret* szakiskola tanárai évente két alkalommal is elmennek az általános iskolákat végző osztályokba, először felmérik az igényeiket, majd tájékoztatják őket az igények kielégítésének lehetőségeiről. (Molnár-Kibédi 2000)

A fenti tömör jellemzése a székelyudvarhelyi kistérségben létező szakképzési lehetőségeknek nem csupán konstatatív jellegű, hanem, mint kitűnik belőle, megjelöli azokat a fejlesztési irányvonalakat, amelyeket szükséges megvalósítani. Ennek megfelelően kell haladnia annak érdekében, hogy a felnőttoktatás megfeleljen a társadalmi érdekeknek úgy a kínálat, mint a minőség szempontjából is, megpróbálva rámutatni arra, hogy a munkanélküliség csökkentése céljából a szakképzési kereslet és kínálat mi módon kapcsolható össze.

Az a tény, hogy ebben a kistérségben felnőttoktatással kapcsolatos felmérések és fejlesztési stratégiák kidolgozása nemzetközi programok keretében történik (*Leonardo da Vinci program*) jelzi, hogy a működő felnőttoktatási intézményeknek igénye a kitekintés, a fejlettebb országok fejlődési irányvonalainak vizsgálata és az ennek megfelelő felzárkózás a hazai viszonyok keretei között.

**Befejező gondolatok – következtetések helyett**

A romániai felnőttképzésből bemutatott kis szelet rávilágít arra, hogy a megújulásnak feltétlenül meg kell történnie ezen a területen is, és ennek illeszkednie kell az általános reformtörekvések célkitűzéseinek rendszerébe, amelyek a közoktatást átfogják. A pedagógiai reformkoncepció előfeltétele a pedagógiai és társadalmi reform egymáshoz való viszonyítása és a követelmények egyeztetése; de ez ugyanakkor érvényes a társadalmi reformra is, mely az iskolarendszer reformja nélkül nem lehet teljes, sőt meg sem valósulhat, hiszen a „jövő társadalmá olyan lesz, mint a ma iskolája”(Murvai 1998).

Amennyiben a felnőttképzés kérdését az oktatási reform szempontjából közelítjük meg, bár sok esetben fogalmazunk úgy, hogy csak részmegoldásokkal találkozunk, mégis azt kell észrevennünk, hogy, még ha nem is olyan mértékben és mélységben, mint azt szerettük és elvártuk volna, történtek előrelépések ezen a területen. Ezt támasztják alá azok az akár formális, akár non-formális rendszerbe tartozó felnőttképzési formák, amelyek a reformtörekvések objektivációjaként jelentek meg, és amelyek az előző szakképzési formákkal ellentétben próbálnak piacorientáltak lenni. A sok, főként jogi és anyagi jellegű akadály ellenére, mint láthattuk megjelentek olyan szakképesítési lehetőségek, amelyek csökkenteni hivatottak a munkanélküliségi rátát, és egy jobb társadalmi integrációt tesznek lehetővé.

A szakemberképzés nehezítettsége elsősorban az oktatási rendszer zártságából következett, aminek a megváltoztatása szintén az oktatási reform keretén belül kellett megvalósuljon (Murvai 1998). Az, hogy az oktatási reform terén sok tekintetben csak félmegoldások születtek, nyilván lelassította a felnőttképzés modernizálását is.

Mindezen tények ellenére úgy értékeljük, hogy a felnőttoktatásnak az igénye a székelyudvarhelyi kistérségben megvan, a kínálat is elfogadhatónak tekinthető, különösen amennyiben ezt a lakosság arányaihoz viszonyítjuk. A legerőteljesebb fejlesztő beavatkozás a munkaerő-piac feltérképezésében, valamint, az ennek megfelelő tartalmak, kidolgozásában mutatkozik szükségesnek. Amint ez a *Leonardo da Vinci programból* is kiderült, a jelenlegi cél éppen ez, azaz a munkaerőpiac megfelelő és objektív feltérképezése, valamint az ezzel összhangban levő szakképzési ágazatok és egész rendszer kimunkálása.

Minden bizonnyal, amennyiben sikerül ezt a felnőttképzési rendszert a terveknek megfelelően fejleszteni, eredményesen fogja szolgálni ebben a kistérségben a szakemberképzést, a felgyorsult fejlődéssel való lépéstartást, azaz a hatékony szak-, tovább-, és átképzést, és ez által hozzájárulhat a regionális fejlesztés gondolatának felnőttképzési vonalon történő kibontakozásához.

## Felhasznált irodalom

BARDÓCZ András

2000 *Mi bajotok az iskolával?* Új Pedagógiai Szemle, 2000/okt.

BUDAI Ágnes

2000 *Az egész életen át tartó tanulás*, Új Pedagógiai Szemle, 2000/nov.

DELORS, J.

1997 *Oktatás, rejtett kincs*. Budapest, Osiris

FALUS I.–BÁTHORY, Z.

1998 *Pedagógiai Lexikon*. Budapest, Kerban

KIBÉDI, L.–MOLNÁR, Gy.

2000 *A munkaerő-piacca adekvát szakképzés regionális operatív program*. Békéscsaba, kézirat

MURVAI, L.

1998 *Közoktatási reform Romániában*. In: *Pedagógia ma. Kolozsvár, Stúdium*

PETHŐ, L.

2000 *A felnőttoktatás fogalmának változásai*. Új Pedagógiai Szemle, 2000/nov.

ZRINSZKY, L.

1995 *A felnőttképzés tudománya*. Budapest, Okker Oktatási Iroda

[www.nextra.ro/novorg](http://www.nextra.ro/novorg)